

Nekateri problemi prevencije kriminalitete zoper premoženje v zvezi z delom svetov, pristojnih za notranje zadeve

dr. Janez Pečar

Članek na kratko povzema nekatera obravnavana vprašanja iz disertacije z naslovom »Vloga svetov, pristojnih za notranje zadeve pri prevenciji kriminalitete zoper družbeno in zasebno premoženje v Sloveniji«, ki jo je avtor 13. julija 1965 uspešno branil na pravni fakulteti v Ljubljani. (Pripomba uredništva.)

Čeprav vsi sodobni policijski sistemi kar najbolj iščejo sodelovanje z javnostjo in čeprav se policija skoraj povsod, zlasti v nižjih teritorialnih enotah, ukvara tudi z različnimi vidiki preprečevanja kaznivih dejanj, njena delavnost navadno ni pod kakršnokoli organizirano kontrolo javnosti. Le pred nekaj leti v Sovjetski zvezi ustanovljeni »krajevni sveti odbornikov«¹ kažejo nekaj podobnosti z našimi sveti, pristojnimi za notranje zadeve.

Socialistična družba začenja torej zavestno prenašati tudi prizadevanje za preprečevanje socialne patologije na družbo oziroma na družbene organe, ker postaja tradicionalna represivna politika vedno bolj nesposobna, da bi vplivala na zmanjševanje kriminalitete.

Naša socialistična družbena ureditev ima bolj kot katerakoli druga družbeno-ekonomska formacija najugodnejše pogoje za razvijanje preventivne dejavnosti prav zaradi svojih mehanizmov družbene samouprave.

»Vzporedno s prenašanjem funkcij opravljanja družbenih zadev na razne družbene organe pa nekatere funkcije, kot npr. varnost, pravosodje, vzdrževanje javnega reda itd., še vedno ohranjajo značaj državnih zadev, vendar tudi te, nekatere hitreje, druge zopet počasneje, spreminjajo svoje oblike in metode v skladu z omiljevanjem notranjih protislovij in težav pri graditvi novega sistema.«¹

Če upoštevamo te družbeno politične vidike, menimo, da se pri dejavnosti svetov, pristojnih za notranje zadeve, na področju prevencije kriminalitete zoper družbeno in zasebno premoženje kažejo predvsem dve skupini nalog:

— njihova vloga in pomen pri usklajevanju in usmerjanju vseh ustreznih faktorjev za zmanjševanje latentnega kriminala,

— njihova funkcija pri pritegovanju posameznikov in njihovih organizacij za čimpravočasnejše odstranjevanje predkriminalnih situacij.

¹ Program Zveze komunistov, Ljubljana 1958, str. 114.

Za preizkus naše domneve smo si morali v študiji zastaviti in odgovoriti na naslednja vprašanja:

— kakšna je vloga svetov na področju kriminalne prevencije,

— kako so sveti reagirali na problematiko kriminalitete zoper družbeno in zasebno premoženje,

— katere naloge bi bilo treba opraviti za boljšo preventivo kaznivih dejanj na tem področju,

— kakšne so ureditvene osnove za delovanje svetov in katera so tista vprašanja, ki bi jih bilo treba ob njih rešiti.

Študija upošteva splošno teoretično izhodišče, da se socialistična družba v boju zoper kriminaliteto ne sme omejevat samo na odstranjevanje njenih posledic in na uporabo kazenskih sankcij, marveč mora tudi z vso skrbjo zmanjševati in odstranjevati vzroke in pogoje, zaradi katerih kriminalni pojavi nastajajo. Sveti pa naj bi imeli pri uresničevanju zamisli o angažiranju družbe pri prevenciji socialnopatoloških pojavov nekatere posebne (že prej omenjene) naloge.

1. Poglavje: Uvod

Študija zajema obdobje 1960—1962. Za ta čas je bilo pregledanih 313 zapisnikov sej vseh osmih okrajnih svetov v Sloveniji in deset posebej izbranih občinskih svetov. Občinske svete smo določili tako, da smo občine razvrstili glede na koeficiente kriminalitete, nato pa smo izbrali vsako sedmo občino od najnižjega koeficienta navzgor. Pri raziskovanju so bili upoštevani podatki za 38 440 kaznivih dejanj in za 19 892 osumljencev. Zbrati je bilo treba še podatke o 180 članih svetov in uporabiti obširno literaturo, razmeroma obsežno zakonodajo, itd.

Problematiko prevencije kriminalitete zoper premoženje skušamo raziskovati glede na delo svetov s kriminoloških, socioloških, kriminalnopolitičnih, kriminalističnih, pravnih in statističnih vidikov.

Kriminaliteta je prikazana v celoti (kakor so jo ugotavljali organi za notranje zadeve). Zato ne uporabljamo statističnih meril za vzorec. Pri interpretaciji problematike uporabljamo strukturna števila, indekse, koeficiente, kartograme in grafikone. Zaključke in predloge podajamo na koncu študije.

I. del — Organizacija in delovanje

2. Poglavlje: Razvoj in pravna ureditev svetov

Okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, so bili ustanovljeni leta 1952, občinski pa leta 1955. V zadnjem času delujejo ti sveti le v najnižjih politično-teritorialnih enotah. Letos poteka torej deseto leto, odkar so začeli v občinah ustanavljati svete, ki jih obravnavamo v študiji. Po novih ustavnih določbah so tudi ti sveti politično-izvršilni organi občinske skupščine in organi družbenega samoupravljanja na področju, za katero so bili ustanovljeni, čeprav gre za takó specifično področje, kot so notranje zadeve oziroma kot je policijsko delovanje nasploh.

Organi za notranje zadeve opravljajo naloge, ki so nujne za obstoj skupne države in so kljub načelu federativne ureditve dokaj centralizirane. Te naloge sicer uresničujejo nižji organi za notranje zadeve, vendar so pri tem odvisni od centralnih. Zlasti na področju, ki ga obravnavamo, gre za zadeve, ki so splošnega pomena za federacijo. Čeprav gre pri tem za takšno opravljanje notranjih zadev, pa to dejavnost lahko nadzorujejo in usmerjajo predstaviški in politično-izvršilni organi najnižjih politično-teritorialnih enot.

Sveti so laični organi, ki pa lahko usmerjajo in nadzorujejo strokovno dejavnost, ki v našem primeru pomeni ustvarjanje posebne družbene koristi. Ta se predvsem kaže v uresničevanju in oblikovanju določene dobrine, namreč dobrine varnosti. Preventiva na področju premoženjske kriminalitete pa je samo ena izmed mnogih sestavin, ki oblikujejo dobrino varnosti, in postaja čedalje pomembnejše sredstvo boja zoper socialnopatološke pojave naše družbe, ki ga lahko razvijamo z različnimi ukrepi pravnega in izvenpravnega delovanja.

Sveti, pristojni za notranje zadeve, opravljajo svojo funkcijo na takšnem področju splošnih družbenih koristi, ki bo verjetno še dalj časa ostalo dokaj centralizirano in bo njegova deetatzacija potekala znatno počasneje kot drugje. Sredstva, ki jih imajo na razpolago pri prevenciji kriminalitete, so večji del pravno neobvezna. Glede normativne dejavnosti na tem področju nimajo sveti nobene vloge. Pri svojem delu so omejeni predvsem na razpravljanje in nimajo na voljo pripomočkov, kot so odločbe, odredbe, upravna navodila itd., s katerimi razpolagajo drugi sveti. Nadzorstvo nad delom pristojnega upravnega organa opravljajo predvsem na podlagi poročil. Sveti delujejo le na sejah ali v komisijah, ki jim koristijo za obravnavanje kakšnih vprašanj ali za pripravljanje pred-

logov. Sicer pa imajo načeloma široke možnosti obravnavanja družbeno negativnih pojavov in neformalnega ter neprocedurnega ukrepanja.

Vse te okoliščine pa se lahko v določeni meri izražajo v njihovi učinkovitosti.

3. Poglavlje: Delovanje svetov, pristojnih za notranje zadeve, v Sloveniji

Za področje notranjih zadev in obče uprave so obstajali v letih 1960—1962 enotni sveti, ki so imeli različno število sej. Med okrajnimi so bili najbolj delavni v Ljubljani, Mariboru in Celju, med izbranimi občinskimi pa sveti v občinah: Ljubljana-Center, Jesenice, Ljubljana-Bežigrad itd. Med njihovimi sejami je bilo tudi 11,5% nesklepčnih. Razširjenih sej je bilo v okrajih 41 %, v občinah pa le 25 %; od vseh ukrepov² so dali okrajni sveti 55 % priporočil, občinski pa le 34 %.

Sveti so vabili na svoje seje tudi zastopnike raznih organov, organizacij in društev. Z njimi so obravnavali posamezne probleme in jih skušali pridobivati za uresničevanje nekaterih, med njimi tudi preventivnih nalog. Značilno je, da je bilo med povabljenimi več diskutantov kot med člani svetov. Njihovi prispevki in razprave so bile na splošno kvalitetnejše.

Sveti, pristojni za notranje zadeve, so v svojem prizadevanju dosegli razmeroma majhno publiciteto, kajti le delno okrajnih svetov v Ljubljani in Mariboru si je utrla pot v dnevno časopisje.

Podatki študije kažejo, da so glede na dnevni red sej več razpravljali o problematiki obče uprave (57 % točk dnevnega reda). S področja notranjih zadev pa je bilo največ razprav o civilni zaščiti, o požarni varnosti in o prometu.

V študiji upoštevani sveti so sprejeli v treh letih 2414 sklepov, od katerih je 1125 ali 47 % priporočil in le 216 ali 9 % smernic.

Čeprav je bilo število priporočil precejšnje, pa je bilo njihovo uresničevanje pomankljivo in slabo.

Na splošno je bila nezadovoljiva tudi povezava med občinskimi in okrajnimi sveti; sveti so le redkokdaj dobivali smernice in napotila pristojnih ljudskih odborov, njihovo delovanje pa je bilo na splošno preveč odvisno od volje in iniciative pristojnih upravnih organov.

Člani svetov so bili večinoma srednjih let, imeli so srednjo ali nižjo izobrazbo, po zaposlenosti so bili vodilno ali pisarniško osebje, ki večinoma na področju delovanja

² Med ukrepe štejemo: sklepe za lastno dejavnost, smernice, priporočila, soglasje itd.

sveta niso imeli izkušenj ali usposobljenosti. Pri njih so se kopičile razne družbenopolitične in druge funkcije, tako da ni bilo mogoče pričakovati, da bi bili tisti subjektivni element, na podlagi katerega bi lahko sveti v celoti uresničevali vlogo, ki jim je na področju kriminalne prevencije namenjena.

II. del — Kriminaliteta zoper družbeno in zasebno premoženje ter prevencija

4. Poglavje: Kazniva dejanja in storilci

Študija se dalje ukvarja s kriminaliteto zoper družbeno in zasebno premoženje, ki so jo nekajkrat med mnogimi drugimi vprašanji obravnavali tudi sveti, pristojni za notranje zadeve. Za proučitev njihove vloge na omenjenem področju je bilo treba ugotoviti, kako je z razširjenostjo premoženjske kriminalitete in katere najpomembnejše značilnosti se ob njej pojavljajo.

Kazniva dejanja zoper premoženje so tradicionalna kriminaliteta, ki se od nekdanj pojavljajo precej konstantno. Ta kriminaliteta je del dinamičnega socialnega procesa in bolj kot kateri koli drug kriminal pri nas spremlja urbanizacijo in industrializacijo ter z njima povezano migracijo. Aglomeracije te kriminalitete so predvsem v bolj urbaniziranih in industrializiranih krajih. Od intenzitete teh družbeno-ekonomskih procesov je tudi odvisna različna stopnja obremenjenosti posameznih območij s kriminaliteto zoper premoženje.

V letih 1960—1962 je bilo v strukturi ugotovljene in statistično zajete kriminalitete 64,6 % kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje. Čeprav glede škode niso povsem na vidnem mestu, saj je med njimi nad 70 % takih, pri katerih škoda ne presega 50 000 dinarjev, pa so pomembna zaradi družbene nevarnosti storilcev in ker pomenijo poseben kriminalnopolitičen problem zaradi visokega odstotka neraziskanih kaznivih dejanj. V nekaterih občinah presegajo neraziskana kazniva dejanja polovico vseh ugotovljenih primerov, medtem ko sploh ne vemo, kakšna je njihova temna številka.

Temna številka in visoka latentnost načenjata vprašanje generalnopreventivnega učinka odkrivanja kaznivih dejanj in storilcev zoper premoženje. Podatki študije vsiljujejo misel, da je generalnopreventivni pomen odkrivanja razmeroma majhen. To pa kaže na večjo potrebo po raznih preventivnih ukrepih, na potrebo po izboljšanju energije prijavljanja kaznivih dejanj in povečanju učinkovitosti varnostne službe.

Glede storilcev se študija opira izključno na podatke organov za notranje zadeve, čeprav po navadi za prikazovanje storilcev v drugih deželah redkeje uporabljajo policijske statistike. Uporabljeni podatki se seveda razlikujejo od podatkov javnega tožilstva in sodišč.

Pri obravnavani kriminaliteti je največ storilcev v dobi mladosti in dozorevanja. Kazniva dejanja zoper lastnino so najbolj tipičen delikt mladih ljudi, ne samo pri nas, marveč tudi drugje. V desetih letnikih (v starosti od 14. do 24. leta) je skoraj polovica vseh ugotovljenih delinkventov zoper družbeno in zasebno premoženje. Ta okoliščina še zlasti terja učinkovitost odkrivanja in resocializacijskega tretmana, ki naj vplivata na preprečevanje razraščanja povratništva.

Izmed vseh znanih storilcev je prav med obravnavanimi največ nezaposlenih (24,5 %), sezonsko zaposlenih (6,3 %), brez prebivališča (5,7 %), povratnikov (28,8 %) in takih, ki so obremenjeni z dvema ali celo več naštetimi okoliščinami. To daje populaciji, ki izvršuje kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje, še poseben pečat in težino. Od vsega znanega povratništva je med storilci kaznivih dejanj zoper premoženje ugotovljenega največ večkratnega povratništva, bodisi splošnega ali specialnega.

Udeležba žensk v kriminaliteti zoper premoženje (17,1 %), je nad splošnim povprečjem. Glede na posamezna kazniva dejanja pa kaže zanimive variacije, ki so lahko pogojene v socioloških, bioloških in drugih pogledih.

Podatki o mladoletnikih potrjujejo ugotovitve, da se tovrstna populacija na tem področju intenzivneje združuje, kakor pa odrasli.

5. Poglavje: Ukrepi organov in svetov, pristojnih za notranje zadeve

Organizirana in še kolikor toliko premišljena ter še najmanj intuitivna reakcija družbe zoper obravnavano kriminaliteto se kaže zlasti v ukrepih varnostne službe, kakor tudi deloma v prizadevanju svetov, pristojnih za notranje zadeve.

Uresničevanje načela »bolje preprečevati kakor odkrivati« zadeva zlasti varnostno službo, ki se že dalj časa bolj ali manj osveščeno trudi pridobivati potencialne žrtve za varovanje stvari, s katerimi razpolagajo ljudje, bodisi kot zasebniki ali kot upravljavci družbenega premoženja.

Varnostna služba je v prejšnjih letih storila vrsto ukrepov, da bi izboljšala varovanje objektov in premoženja, ki ga upravljajo delovne organizacije, pred »zunanji delinkventi«, skušala je vplivati na odstranjevanje

predeliktne situacij ali pa je pridobivala za to dejavnost druge; poleg tega je tudi opozarjala na kriminogene situacije in priložnosti, ki pogojujejo zlasti znotraj delovnih organizacij premoženjski kriminal najrazličnejših vrst.

Pri preventivi kaznivih dejanj zoper zasebno premoženje, ki je najpogostejše ogroženo in napadeno, je bilo storjenih največ ukrepov zoper tatvine, vlome in rope.

V zadnjem času so vse bolj pogostni tudi posegi za odkrivanje in odstranjevanje nevarnega stanja zlasti pri nepopoljšljivih osebah in pri tistih z izrazitimi asocialnimi in antisocialnimi tendencami. Čeprav gre pri tem bolj za ukrepe kriminalistično profilaktičnega pomena in manj za intervencije v smislu socialne, zdravstvene in moralno-vzgojne politike, je mogoče pričakovati delno zmanjšanje kriminalitete tudi na ta način.

Opisana prizadevanja pa se ne izvajajo povsod, niti ne z enako in ustrezno intenzivnostjo, tako glede na čas kakor tudi glede na prostor. Skoraj nič niso bili popularizirani sodobni tehnični pripomočki in signalno varnostne oziroma obrambne in preprečevalne naprave, kakor tudi ne razna, v poštev prihajajoča vzgojno propagandna sredstva.

Sveti, pristojni za notranje zadeve, so sicer nekajkrat obravnavali kriminaliteto zoper družbeno in zasebno premoženje. V omenjenih letih so sprejeli za to področje 50 ali 3,3 % vseh sprejetih ukrepov, ki pa so se predvsem omejevali na službo zavarovanja. Čeprav je med znano kriminaliteto v letih 1960—1962 kar 64,6 % kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje, je število ukrepov svetov na tem področju malenkostno. Večja ogroženost premoženja in stopnja obremenjenosti posameznih področij z obravnavanimi kaznivimi dejanji nista našla pravega odmeva pri pristojnih svetih in raznih družbenih organih v boju zoper kriminaliteto na tem področju. Tudi v urbanih okoliših preventiva kriminalitete zoper premoženje še zdaleč ni ustrezala težini njene problematike.

Razen razmeroma majhnega števila zadevnih sklepov pa pomeni poseben problem tudi njihovo uresničevanje. Ker gre večinoma za priporočila, ki naj bi jih uresničevali drugi, so bili marsikateri ukrepi zaman pripravljeni.

III. del — Nekaj pogojev za učinkovitejšo preventivo kriminalitete zoper družbeno in zasebno premoženje

V zadnjem delu študije odgovarjamo na vprašanja, postavljena uvodoma, presojamo sedanje stanje in podajamo nekaj predlogov.

A. Kakšna je vloga svetov na področju kriminalne prevencije

Čedalje bolj se kaže nujnost, da je treba pri sodobnem omejevanju negativnih pojavov, pri prehodu od izrazite represije k širšemu preventivnemu prizadevanju pritegovati celotno družbo. Preventiva dobiva šele v socialistični družbi svojo pravo vsebino, pomen in vlogo. Le prizadevanje posameznika in družbe kot celote daje jamstvo, da bo kriminalna prevencija lahko varovala družbo pred kriminalnimi napadi, posameznika pa pred tem, da bi sam postal delinkvent.

Socialistična družba prenaša funkcijo zatiranja negativnih pojavov na družbo oziroma na družbene organe, to je na občane in na njihovo pobudo. V družbenem samoupravljanju si torej ni mogoče zamišljati omejevanja in zatiranja negativnih pojavov brez udeležbe delovnega človeka.

Sveti, pristojni za notranje zadeve, uresničujejo družbeno samoupravljanje na področju kriminalne prevencije. Z lastno metodo, brez kakršnih procedurnih in formalističnih posegov, združujejo in usmerjajo različne družbene sile v obravnavanje in zatiranje negativnih pojavov ter močno prispevajo k odstranjevanju družbenih pogojev kriminalitete.

B. Kako so sveti reagirali na problematiko kriminalitete zoper družbeno in zasebno premoženje

Med premoženjskim kriminalom in družbeno-ekonomskimi procesi, kot so migracija, industrializacija, urbanizacija itd., je tesna zveza. Toda tudi tam, kjer obstoje večje lokalne aglomeracije kaznivih dejanj, ti pojavi niso naleteli na ustrezajoč odmev v delu svetov. Ti so v letih 1960 — 1962 slabo ukrepali ali pa sploh niso ukrepali zoper obravnavano kriminaliteto.

Odpravljanje posledic družbeno negativnih pojavov je bila doslej skoraj prevladujoča oblika reagiranja zoper kriminaliteto. Varovanje stvari in organizacija službe fizičnega zavarovanja, čemur so sveti v našem primeru posvetili največ pozornosti, je le ena, in sicer najlažja plat preventive, usmerjena k vsem tistim, ki jim grozi nevarnost, da bodo postali žrtve. Sveti še niso prišli do take stopnje osveščenosti, da bi združevali in usmerjali preventivne družbene sile tako, da bi omejevali negativne pojave tudi z ukrepi socialno-zdravstvene politike in z drugimi posegi vzgojne, kulturne in propagandne narave, ki naj bi bili namenjeni predvsem potencialnemu storilcu.

Vzroke za tako stanje v delovanju svetov je treba iskati pri ustreznih upravnih orga-

nih, ki dajejo vsebino in smer razpravam in ukrepom na sejah; nadalje v navidezni neuničljivosti premoženjskega kriminala in v pogostni nepopolnosti njegovih storilcev; v tem, da je premoženjska kriminaliteta že tako zasidran pojav v zavesti ljudi, in v tem, da ji odgovorni činitelji ne dajejo toliko poudarka kot novejšim pojavom prometne nediscipline, negativnim pojavom v gospodarstvu in političnem življenju itd. Premalo pa so se zanj v teh letih zanimali politični in predstavniški organi, čeprav gre pri tem tudi za vprašanje socialističnega humanizma in za etiko ter moralo naše družbe nasploh.

C. Katere naloge bi bilo treba izpolniti za boljšo preventivo na tem področju

Sveti ne bi smeli obravnavati kriminalne prevencije samo na svojih sejah in s stališč pristojnega upravnega organa, marveč naj bi zajemali ta vprašanja dosti širše, kvalitetneje in bolj sodobno.

Njihove naloge naj bi bile predvsem v tem, da

— pomagajo ostalim zavestnim družbeno političnim faktorjem pri oblikovanju ustrezne družbene etike in morale;

— si prizadevajo glede ukrepov za varovanje »stvari« s tem, da vplivajo na organizacijo službe zavarovanja in na službo notranje kontrole v delovnih organizacijah, da vplivajo na uporabo nekaterih možnosti za izboljšanje premoženjske kulture, kot so: ustanavljanje tehničnih birojev in posvetovalnih uradov, organizacija strokovnih kadrov za iskanje obrambnih in preprečevalnih sredstev, da vplivajo na odstranjevanje kriminogenih priložnosti z vzgojnimi in propagandnimi ukrepi, kot so: razstave, letaki, lepaki, brošure, sredstva javnega komuniciranja, nadalje z organiziranjem hišnih svetov, krajevnih skupnosti itd., z vplivanjem na ustrezno perspektivno in stimulatивно zavarovalsko politiko itd.;

— pritegujejo in združujejo lokalne potencialne preventivne faktorje ter sredstva iz lokalnih virov, namenjenih za kriminalno prevencijo;

— skrbijo za to, da bi bila javnost pravilno obveščena o negativnih pojavih in boju zoper nje.

Č. Kakšne so ureditvene osnove za delovanje svetov in katera so tista vprašanja, ki bi jih bilo treba ob njih rešiti

Pri zatiranju kriminalitete gre prav tako kot na mnogih drugih področjih družbenega življenja za to, da se ustvarijo takšni objektivni in subjektivni pogoji, v katerih bo ravnanje posameznika in skupin kar najbolj ustrezalo načelom družbenega reda. Približevanje takšnemu idealnemu stanju v naši

družbi, pri katerem so vsakokratne deklarirane težnje kar najbolj otipljive in dosegljive, se ne more uresničevati samo s sredstvi oblastvenega prisiljevanja, marveč je nujno potrebno delovati na osveščenost prebivalstva z raznimi psihološkimi, ekonomskimi, socialno pedagoškimi in podobnimi ukrepi izvenpravnega delovanja. Pri tem moramo upoštevati tudi to, da je oblikovanje dobrine varnosti kot posebne vrste splošne družbene koristi hkrati tudi pomembna politična naloga.

Pred organe za notranje zadeve, kakor tudi pred ustrezne svete, se torej postavlja vprašanje, kako z različnimi družbeno primernimi, smotrno prilagojenimi in organiziranimi ter psihološko preračunanimi ukrepi čimmanj boleče, pa vendarle učinkovito oblikovati in razvijati dobrino varnosti. V zvezi s tem se načenja tudi deatizacija organov za notranje zadeve. Ta je mogoča le, če se v delovanju državnih organov čedalje bolj zmanjšuje uporaba tistih sredstev, ki so elementarno značilna za oblastveno prisiljevanje, in če se razvijejo družbene organizacije, ki opravljajo naloge državnih organov, vendar brez sredstev, ki so značilna za državno represijo. Prav na tem področju bi lahko sveti sproščali svoje pobude ter koordinacijske in usmerjevalne sposobnosti.

Prevenција družbeno negativnih pojavov zahteva marsikdaj visoko strokovnost tistih, ki jo opravljajo. Zatiranje in preprečevanje kriminalitete je predvsem strokovna dejavnost, pri čemer pa gre za nešteto takih dejavnosti, ki jih lahko v različnih oblikah opravlja organizirana javnost, zlasti v lokalnih skupnostih, potem ko so ji naloge in smer delovanja pokazali in jo poučili strokovnjaki ali njihovi pomočniki. Tudi v tem pogledu je svet lahko pobudnik, usklajevalec ali v nekaterih primerih celo izvajalec, kar bo odvisno od različnih ekonomskih, političnih, pravnih, upravnih strokovnih, organizacijskih, socioloških, moralnih, psiholoških in drugih faktorjev. Pri intenziviranju ukrepov svetov pa je treba zopet upoštevati geopolitični položaj tistega območja, na katerem svet deluje, gostoto naseljenosti prebivalstva, gostoto posameznih vrst socialnopatoloških pojavov, stopnjo uspešnosti državne regresije, generalno-preventivni učinek odkrivanja kaznivih dejanj, poslušnost za obsežnost temne številke itd.

S kaznivimi dejanji so vedno ogroženi posamezniki ali njihove organizacije. Zato je nujno, da slehernega občana kar najbolj pritegnemo k spoštovanju notranjega reda in k upoštevanju zakonitosti. Za dosego tega so potrebni: naklonjenost javnosti, sproščanje ustrezne pobude posameznikov in njihovih skupin, izbira pravih delovnih metod, pri-

merna komunikacijska sredstva, javna odgovornost politično-izvršilnih in predstavniških organov ter organov družbenega upravljanja, obveščanje o tem, kako so bila sprožena vprašanja rešena, kar največja uporaba lokalnih virov, angažiranje potencialnih preventivnih faktorjev itd. Naša študija ugotavlja, da so sveti, pristojni za notranje zadeve, glede tega vse premalo storili.

Sveti so družbeno-samoupravni in politično-izvršilni organi. Kot politično-izvršilni organi niso skušali vplivati na bistvena vprašanja, ki jih obravnavamo, in to so: učinkovitost odkrivanja kaznivih dejanj in storilcev, izboljšanje energije prijavljanja kaznivih dejanj, pritegovanje širše javnosti za odkrivanje predkriminalnih situacij, vzgoja potencialnih žrtev glede »samozaščite« itd. Kot organom družbenega samoupravljanja pa ni uspelo angažirati zlasti ne lokalnih potencialnih preventivnih faktorjev in ustvariti ter razvijati tistih pogojev, v katerih bi jim bila omogočena vloga načrtovanja, usmerjanja, organiziranja, usklajevanja in nadziranja preventivne dejavnosti.

Menimo tudi, da bi bilo treba ustanoviti svete izključno samo za notranje zadeve, kolikor ne celo posebne svete za preventivo družbeno negativnih pojavov. Z odpravo okrajev se toliko bolj kaže potreba po ustanovitvi mehanizma za usklajevanje preventivnih prizadevanj v republiki. Ukrepov za preprečevanje kriminalitete ni mogoče omejevati v lokalne okvire niti jih prepuščati posameznim lokalnim družbeno-političnim skupnostim. Čedalje bolj se kaže potreba po usmerjanju preventive v širših mejah in ne samo v okviru občine. Krajevne skupnosti v občini pa naj bodo tiste institucije, v katerih bo mogoče ustvarjati široko socialno preventivo na podlagi komunalnih, stanovanjskih, gospodarskih, socialnih, zdravstvenih, kulturnih, prosvetnih, vzgojnih in drugih dejavnosti. Spoznanja, izkušnje in uspehi preventivnih programov lokalnih skupnosti predvsem v Chicagu, Bristolu in New Delhiju bi nam lahko koristili za prve podobne začetke tudi pri nas, saj nam družbeno samoupravljanje tudi na področju preventive kriminalitete vendarle pomeni nekaj več kot samo socialistično geslo.

Pravočasno in primerno družbeno reagiranje zoper kriminaliteto zahteva da spoznavamo njene individualne in družbene vzroke ter pogoje. Ugotavljanje etiologije kriminalitete je torej imperativ sodobne kriminalne preventive. Večina dosedanjih ukrepov preventivnega pomena pa je predvsem intuitivna in manj rezultat resnično spoznanjih pojavov družbene dezorganizacije. Kolikor bomo preventivo kriminalitete v lokalnih,

v regionalnih ali celo v višjih skupnostih uresničevali z nekimi projekti, načrti ali programi, bomo morali v ta namen upoštevati tudi spoznanja in dognanja znanstvenih raziskovalnih organizacij. Te pa bo treba podpirati v njihovi raziskovalni vnemi ne samo z resolucijami in obljubami, marveč predvsem tudi s sredstvi.

Glede na ureditvene osnove za delovanje svetov, glede na družbeno politično smer varovanja obravnavane splošne družbene koristi in glede na stopnjo ogroženosti javnega reda s socialnopatološkimi pojavi najbrž ni mogoče zahtevati korenitejših sprememb v pravnih določbah o svetih. Težišče proučevanja vloge svetov pri prevenciji premoženjske kriminalitete je predvsem v tem, da iščemo pravo vsebino njihove dejavnosti, medtem ko imajo, glede na njihovo, v glavnem izvenpravno delovanje pri prevenciji, ostala vprašanja drugoten pomen, čeprav niso nepomembna. Zato podaja naša študija še določene možnosti za rešitev nekaterih vprašanj, kot so: avtomatično dotekanje gradiva članom sveta o delu upravnega organa, zajemanje celotne problematike socialne patologije ne glede na organizacije, ki se z njo ukvarjajo, komunikacijska sredstva pri opravljanju socialno-pedagoške funkcije svetov, izbira kadrov in njihova vloga, sredstva svetov za organiziranje preventive in oblike za aktivnost svetov.

D. Nekateri splošni kriminalnopreventivni zaključki

Preventiva naj bi bila v socialistični družbi prevladujoča oblika zatiranja kriminalitete. Odpravljanje posledic družbeno negativnih pojavov je lahko le eno izmed mnogih prizadevanj za omejevanje tega zla in za uresničevanje dobrine varnosti. Družba bi morala vedno nameniti tudi nekaj sredstev za izvajanje programiranih in koordiniranih oblik preprečevanja kaznivih dejanj. Poleg tega pa morajo vsa preventivna prizadevanja težiti k določenemu cilju na podlagi preventivnih projektov, v katere naj bodo vključene razne pozitivne družbene sile in v katerih naj bodo dosledno uporabljene vse možnosti lokalnih virov.

Ugotovljene pomanjkljivosti v delovanju svetov ne smejo biti povod za nezaupanje vanje, kajti preventiva socialnopatoloških pojavov ni ad hoc organizirana akcija posameznih organov, marveč stalna in dolgotrajna naloga celotne družbe, še posebej pa socialistične družbe. Zato naj bi svetom, pristojnim za notranje zadeve, v resnici zagotovili tisto vsebino, pomen in vlogo, ki jim gre na področju usklajevanja in usmerjanja pri zatiranju in omejevanju družbeno negativnih pojavov.

Some Problems of Prevention of Offences against Property Connected with the Work of Councils for Internal Affairs

by Janez Pečar, LL. D.

The councils for internal affairs seem to have to deal with two groups of duties in the field of prevention of offences against property. The first refers to their role in directing all potential factors to narrow the black field of criminality and to reduce the latent criminality. The second group of duties refers to their function in organizing individuals and groups of individuals for an early removal of predelictual situation.

Data for 38 440 offences, 19 892 suspects, data of 313 records of councils' meetings and data for 180 members of councils were analyzed for the study on the role of councils in this field.

The author tries to answer four main questions to clear up the basic problems: what is the role of councils in the field of criminal prevention; how did the councils react on the problems concerning criminality against public and private property; what should be done to improve the prevention in this field; and what are the arrangement bases for functioning of these councils.

The society as a whole should be pulled in the preventive work in time when criminal policy passes from classical repression to broader preventive concepts. Therefore, councils must carry out social self-management also in the field of criminal prevention. The main form of reaction to criminality, till now, has been the abolishment of consequences of socially patho-

logical phenomena. The councils have not adequately reacted to it even there where there are larger agglomerations of criminality (this, of course, is the case in industrialized and urbanized districts and in migration centers).

A large work should be done in forming the social ethics and morale, in the field of protection of property, and in activating the potential preventive factors and funds from local sources.

The consciousness of people should be influenced also by non-legal means, especially by different psychological, economic, social-pedagogic, and similar means. Although prevention of criminality is a professional activity, the public — especially in local communities — should also be pulled in by different forms — especially by action preventive programs. Councils as political-executive authorities did not succeed in influencing the basic questions concerning detection of offences and offenders, and as authorities of social self-management, they did not succeed in engaging potential preventive factors for an organized action.

In author's opinion, larger changes in legislature concerning the councils are not to be expected. The main problem of their role in prevention is to find the very real substance of their work. At the end, he gives also some propositions for improvement of organization and functioning of councils for internal affairs.